

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Освітньо-професійна програма "Агроінженерія"
підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Спеціальність 208 Агроінженерія
Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри
історії, археології, інформаційної
та архівної справи
Протокол № 2 від 29 серпня 2024 року

Кропивницький

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до дисципліни
3. Мета і завдання дисципліни
4. Формат дисципліни
5. Програмні результати навчання
6. Обсяг та ознаки дисципліни
7. Пререквізити
8. Технічне й програмне забезпечення /обладнання
9. Політика курсу
10. Навчально-методична карта дисципліни
11. Система оцінювання та вимоги
12. Рекомендована література й джерела

1. Загальна інформація

Назва курсу	Історія та культура України
Викладач	БОНДАРЕНКО Олександр Володимирович, доктор історичних наук, професор кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Профайл викладача	https://orcid.org/0000-0001-8582-513X ; https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_works&hl=uk&user=GXmP1sMAAAAJ
Контактний телефон	066 649 2451
Е-пошта	o.v.bondarenko.un@gmail.com
Консультації	очні – відповідно до затвердженого графіку консультацій; онлайн – е-листування, вебінари на платформі Zoom (за запитом здобувача вищої освіти)
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://moodlenew.lgb.ua/

2. Анотація до дисципліни

Дисципліна «Історія та культура України» є обов'язковим компонентом освітніх програм підготовки фахівців у закладах вищої освіти всіх рівнів акредитації. Вона посідає одне з провідних місць в системі гуманітарних наук. Без ґрунтовних наукових знань про минуле свого народу неможливо зрозуміти сучасне, передбачити, а тим більше, будувати майбутнє. Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності історичного розвитку українського народу, генезис процесу державотворення, особливості суспільного, економічного, культурного розвитку України від найдавніших часів до сьогодення. Надзвичайно важливо, щоб студенти оволоділи системою знань про історичне минуле України, могли самостійно визначити причино-наслідковий зв'язок історичних подій і процесів, тенденції історичного поступу та закономірності функціонування людського суспільства, особливості формування та важливість збереження історико-культурної спадщини. Знання основних етапів розвитку вітчизняної культури, її найвагоміших досягнень є необхідними для розуміння характеру сучасного українського народу, взаємовідносин людей.

«Історія та культура України» – це важлива світоглядна і освітня дисципліна, її зміст – складова інтелектуального потенціалу і культури суспільства. Знання історії є важливим джерелом формування політичної культури людини, котра допомагає визначити життєву позицію. На основі знань про минуле розвивається вміння людини орієнтуватися у подіях сьогодення, у сфері політики, економіки, ідеології, культури, демографії. Процес створення і передавання усього найкращого, формування культурної традиції є своєрідною потребою кожної нації.

Отже, предмет історії та культури України – це не лише перелік основних подій і явищ, але й розуміння історії як безперервного процесу її пізнання, в якому сплелися закономірності і суперечності, геополітичне положення і ментальність народу, геніальні прозріння і помилки його вождів, впливи близьких і далеких сусідів – усе те, що вважають історичною долею народу.

Зміни, які відбулися в Україні за останні роки, дають можливість ознайомитись з правдивою історією нашого народу, по-новому осмислити його місце в світовому процесі розвитку цивілізації.

3. Мета і завдання дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія та культура України» є формування в здобувачів необхідного обсягу цілісних, системних знань щодо основних політичних, соціально-економічних, культурних подій, явищ та процесів минулого, діяльності видатних історичних діячів у різні періоди української історії; уміння їх аналізувати, узагальнювати, виокремлювати основні тенденції й закономірності історичних подій, виявляти їхні причинно-наслідкові зв'язки; уміти критично та об'єктивно оцінювати історичні факти й діяльність відомих історичних діячів; володіти науковою термінологією та вміти користуватися нею; розглядати суспільні явища в їхньому розвитку та конкретно-історичних умовах; аналізувати закономірності виникнення та розвитку української нації та її державності, найсуттєвіші здобутки українського народу, його місце та роль у контексті світових цивілізаційних вимірів.

Завдання вивчення дисципліни: визначити та дослідити закономірність і основні етапи становлення української державності та її культури від стародавніх часів до сучасності; з'ясувати основні історичні фактори, які вплинули на формування та зумовили культурні особливості й ментальність українців; простежити історичні спроби українського народу утворити свою державу та проаналізувати причини невдач; розглянути основні форми й тенденції розвитку української культурної спадщини як цілісної системи в контексті європейської культурної традиції; використати історико-культурні надбання українського народу для формування національної свідомості майбутніх спеціалістів, відчуття причетності до тисячолітньої історії України, виховання в них національно-патріотичних переконань, готовності до участі в розбудові та захисті Української держави.

4. Формат дисципліни

Викладання дисципліни передбачає традиційні лекційні заняття із застосуванням електронних презентацій, поєднуючи із практичними роботами. Формат (offline / Face to face та online).

5. Програмні результати вивчення дисципліни:

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен набути наступні компетентності;

Загальні компетентності (soft-skills):

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 3. Цінування та повага до різноманітності та мультикультурності.

Програмні результати навчання:

РН 01. Володіти гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями; формулювати ідеї, концепції з метою

використання у професійній діяльності.

РН 03. Усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.

РН 10. Демонструвати повагу до етичних принципів, своєю поведінкою впроваджувати етичні норми взаємовідносин в колективі, які сприяють досягненню виробничої мети. Проявляти самостійність і відповідальність у роботі.

6. Обсяг та ознаки дисципліни

Ознака дисципліни, вид заняття	Кількість годин
Характеристика навчальної дисципліни	Загальної підготовки
Рекомендації щодо семестру вивчення	2 семестр
Кількість змістових модулів	2
Кількість кредитів / годин	4 / 120
лекції	32
практичні	16
самостійна робота	72
Форма підсумкового контролю:	залік

7. Пререквізити

Для вивчення курсу здобувачі потребують базових знань із курсу Історії України, отриманих при навчанні у закладах загальної середньої освіти

8. Технічне й програмне забезпечення / обладнання

Для викладання дисципліни «Історія та культура України» застосовуються: мультимедійні засоби, персональні комп'ютери, локальна комп'ютерна мережа, вільний доступ до Інтернету.

9. Політика курсу

Організація освітнього процесу. Викладач і здобувачі повинні дотримуватися вимог «Положення про організацію освітнього процесу ЦНТУ» (http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf), «Положення про дотримання академічної доброчесності НПП та здобувачами вищої освіти» (<http://www.kntu.kr.ua/doc/pol-dobro.pdf>), інших нормативних актів університету.

Академічна доброчесність. Очікується, що здобувачі дотримуватимуться «Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ», усвідомлюючи наслідки її порушення.

Відвідування занять. Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що здобувачі братимуть активну участь у лекційних та практичних заняттях курсу. Пропущені заняття мають бути відпрацьованими не пізніше, ніж за тиждень до екзаменаційно-залікової сесії.

Поведінка на заняттях. Недопустимими є списування, плагіат, несвоєчасне виконання завдань та самостійної роботи, пасивність під час занять.

10. Навчально-методична карта дисципліни

Тиждень	Тема	Кількість год.		
		лекції	практичні заняття	самостійна робота
Змістовий модуль 1 Історія України від найдавніших часів до кінця XIX століття				
Тижд. 1	Тема 1. Предмет, завдання та джерела курсу «Історії та культури України». 1. Значення і завдання вивчення історії та культури України. 2. Предмет, методи, принципи і функції історії. 3. Періодизація, історіографія та джерела вивчення історії та культури України.	2	1	5
Тижд. 2	Тема 2. Історичні витoki формування Українського народу та його державності. 1. Поява перших людей на території сучасної України. Трипільська культура. 2. Формування державотворчих традицій: киммерійці, скіфи, сармати, античні міста-держави Північного Причорномор'я. 3. Походження слов'ян та їхнє розселення на території України. Український народ – автохтон на своїй землі.	2	1	6
Тижд. 3	Тема 3. Княжа доба української історії 1. Русь – перша історична форма української державності. Етапи політичної історії. Політичний устрій, економічні відносини, соціальний склад населення. 2. Галицько-Волинська держава та її місце в історичній долі України. 3. Культурний розвиток Русі-України.	2	1	5
Тижд. 4	Тема 4. Україна в литовсько-польському контексті: від згасання державності до вільної козацької республіки Запорізька Січ (друга половина XIV – середина XVII ст.). 1. Литовсько-Руська держава: формування, устрій, суспільно-політичні відносини. 2. Становище українських земель у складі Речі Посполитої. Національно-культурний рух. Братства. 3. Виникнення українського козацтва. Запорозька Січ – вільна козацька республіка.	2	1	6

Тижд. 5	<p>Тема 5. Українська національна революція і становлення української державності (1648–1676 рр.).</p> <p>1. Причини, характер, мета та періодизація української національної революції. Національно-визвольна боротьба українського народу 1648–1657 рр.</p> <p>2. Українська козацька держава.</p> <p>3. Підсумки української національної революції.</p>	2	1	5
Тижд. 6	<p>Тема 6. Україна в умовах підмосковської автономної державності та польського наступу (остання третина XVII – XVIII ст.)</p> <p>1. Соціально-економічний та політичний устрій Української держави другої половини XVII ст.</p> <p>2. Наступ москви на українську державність. Остаточна ліквідація в Гетьманщині автономного устрою.</p> <p>3. Суспільно-політичне становище Запорожжя, Слобожанщини, правобережної та західної України.</p>	2	1	6
Тижд. 7	<p>Тема 7. Українські землі у складі російської та Австро-угорської імперій (кінець XVIII – початок XX ст.)</p> <p>1. Українські землі під владою двох імперій.</p> <p>2. Соціально-економічне та політичне становище українських земель у складі російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій наприкінці XVIII – на початку XX ст. (до 1914 р.).</p> <p>3. Україна в роки Першої світової війни.</p> <p>4. Українське національно- культурне Відродження (кінець XVIII – початок XX ст.)</p>	2	1	5
Змістовий модуль 2 Історія України XX – початку XXI с.				
Тижд. 8	<p>Тема 8. Українська революція та державотворчі процеси у 1917-1918 рр.</p> <p>1. Утворення Української Центральної Ради. Її соціальна база, програма, державотворча діяльність.</p> <p>2. Утворення Української Народної Республіки. Проголошення незалежності УНР.</p> <p>3. Українська держава гетьмана П. Скоропадського.</p>	2	1	4
Тижд. 9	<p>Тема 9. Українська революція за доби Директорії.</p> <p>1. Утворення Директорії УНР. Політичний та соціально-економічний курс.</p> <p>2. Проголошення ЗУНР. Проблема соборності України.</p> <p>3. російсько-більшовицька агресія проти Директорії УНР. Втрата української державності.</p> <p>4. Причини поразки, історичне значення та уроки боротьби українського народу за незалежність у 1917–1921 рр.</p>	2	1	5
Тижд. 10	<p>Тема 10. Україна у міжвоєнний період (1921–1939 рр.):утвердження радянського тоталітарного режиму та боротьба за українську державу.</p> <p>1. Форсована індустріалізація та насильницька колективізація. Голодомор 1932-1933 рр. –</p>	2	1	4

	<p>геноцид українського народу.</p> <p>2. Національно-культурне будівництво. Політика «українізації» та її наслідки.</p> <p>3. Утвердження сталінського тоталітарного режиму. «Великий терор» в Україні в 1933-1939 рр.</p> <p>4. Західноукраїнські землі у 1921–1939 рр.: політичне, соціально- економічне та духовно-культурне становище.</p>			
Тижд. 11-12	<p>Тема 11. Україна в роки другої світової війни (1939–1945 рр.)</p> <p>1. Початок Другої світової війни і Україна. Українські землі в умовах окупації нацистською Німеччиною.</p> <p>2. Рух Опору. Звільнення України від німецької окупації.</p> <p>3. Наслідки Другої світової війни для України.</p>	4	2	5
Тижд. 13	<p>Тема 12. Україна в 1945–1991 рр.: трансформації суспільного розвитку.</p> <p>1. Україна в останній період сталінщини (1945–1953 рр.).</p> <p>2. Часткова лібералізація тоталітарної системи у 1950-х – 1960-х рр.</p> <p>3. Загострення кризи радянської системи у 1970-х – першій половині 1980-х рр.</p> <p>4. Процес перебудови в СРСР та її наслідки для України.</p>	2	1	4
Тижд. 14-15	<p>Тема 13. Україна в умовах незалежності: тенденції розвитку, втрати і здобутки.</p> <p>1. Державотворчі процеси в незалежній Україні. Зовнішньополітична діяльність України.</p> <p>2. Соціально-економічне становище в Україні: здобутки, проблеми, перспективи.</p> <p>3. Війна фашистської росії проти українського народу.</p> <p>4. Розвиток культури. Освіта. Стан науки.</p>	4	2	6
Тижд. 16	<p>Тема 14. Російсько-українська війна.</p> <p>1. російська збройна агресія проти суверенітету і територіальної цілісності України.</p> <p>2. Повномасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 р.</p> <p>3. Міжнародна антиросійська коаліція та її збройна й фінансова допомога Україні.</p> <p>4. Волонтерський рух в Україні</p>	2	1	6
	Разом	32	16	72

11. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: залік.

Контроль знань і умінь здобувачів (поточний та підсумковий) здійснюється згідно з кредитною трансферно-накопичувальною системою організації освітнього процесу в ЦНТУ. Рейтинг здобувача першого рівня вищої освіти із засвоєння результатів навчання визначається за стобальною, дворівневою («зараховано», «не зараховано») та шкалою ЄКТС. Він складається з рейтингу поточної навчальної роботи впродовж семестру, для оцінювання якої призначається 100 балів. Семестровий залік проводиться на останньому занятті, до початку екзаменаційної сесії. Навчальний план передбачає при вивченні навчальної дисципліни виконання певних видів робіт на лекційних, практичних, семінарських заняттях, виконання індивідуальних завдань, інших видів навчальної діяльності, тому оцінка здобувачам вищої освіти вище 60 балів може виставлятися без виконання ними підсумкової залікової роботи.

Вимоги до самостійної роботи. 1. Поглиблене вивчення питань тем за методичними вказівками викладача.

2. Систематичне опрацювання лекційного матеріалу, запропонованої базової та допоміжної літератури з питань курсу.

3. Самостійна підготовка до заліку.

У процесі підготовки за темами (питаннями) курсу, що віднесені для самостійного опрацювання, здобувачам слід звернути особливу увагу на засвоєння зазначених ключових понять та термінів. Обов'язковим вважається ведення робочого конспекту, який повинен містити розгорнутий або тезисний огляд питань, що віднесені для самостійного опрацювання, а також визначення ключових понять і термінів.

У процесі вивчення курсу для поточного контролю самостійної роботи студентів та якості засвоєння ними матеріалу викладач використовує проведення поточних контрольних робіт, тестування.

Розподіл балів, які отримують студенти при вивченні дисципліни «Історія та культура України»

Модуль 1									Модуль 2								За семестр	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	ЗК 1	Сума	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	ЗК 2		Сума
5	6	6	6	5	6	6	10	50	5	5	5	7	5	8	5	10	50	100

Шкала оцінювання

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка		
		За національною системою (екзамен, диф. залік, курс. проект, курс. робота, практика)	За національною системою (залік)	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	Зараховано	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ - вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	Зараховано	82-89
C	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок			74-81
D	ЗАДОВІЛЬНО - непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	Зараховано	64-73
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії			60-63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2 (незадовільно)	Не зараховано	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота			1-34

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені [Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ](http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf) (http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf). С. 31-33.

12. Рекомендована література та джерела Базова

1. Бойко О.Д. Історія України. 7-е видання. Київ, 2018, 720 с.
2. Бондаренко О.В. Міста Наддніпрянської України за імперської доби (1785–1917 рр.): історіографічний дискурс: монографія. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2021. 364 с.
3. Греченко В. А. Історія та культура України : підручник. Харків: ХНУВС, 2017. 440 с.
4. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації ХІХ–ХХ століття. Київ, 2019. 656 с.
5. Історія та культура України : навч.-метод. посіб (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В.С. Бліхара. Львів : ПП «Арал», 2018. 480 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/546>
6. Історія та культура України: навч. посібник. Харків, 2017, 108 с. <https://dspace.univd.edu.ua/bitstream/handle>
7. Історія української культури: навч. посібник. Рівне, 2012, 288 с. <https://ep3.nuwm.edu.ua/2678/>
8. Калініченко В. Історія України: від найдавніших часів до сьогодення. Навчальний посібник. Харків: Оберіг, 2016. 440 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Kalinichenko_VV/Istoriia_Ukrainy_vid_naidavnishykh_chasiv_do_sohodennia/
9. Кордон М. В. Історія української культури. Київ. Просвіта, 2017. 336 с.
10. Хома І. Я. Історія української культури. Київ. Кондор, 2017. 356 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Khoma_Ivan/Istoriia_ukrainskoi_kultury/

Допоміжна

1. Бушин М. І., Гуржій О. І. Історія України. Проблемні лекції. Черкаси, ЧДТУ. 2012. 522 с.
2. Історія та культура України : навч. посіб. / уклад. Дедурін Г. Г., Іванов С. Ю., Чорний І. В. Харків : ХНУВС, 2017. 108 с.
3. Історія Української держави: Гетьманат ранньомодерної доби / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Арій, 2018. 720 с
4. Історія української культури : підручник для мед. ВНЗ IV р.а. 4-те вид. / за ред. В. А. Качкана. Київ: ВСВ «Медицина», 2021. 368 с.
5. Лоза Ю. Історичний атлас України. Київ: Мапа, 2015. 320 с.
6. Мицик Ю.А., Бажан О.Г. Історія України. Київ: ТОВ «Вид-во «КЛІО», 2015. 680 с.
7. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків : КСД, 2016. 496 с.
8. Українське козацтво: Мала енциклопедія. Київ : Генеза ; Запоріжжя: Прем'єр, 2002. 568 с.
9. Яковенко Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. 3-тє вид., перероблене та розширене. Київ : Критика, 2006. 584 с

Інформаційні ресурси

- <http://exlibris.org.ua/> – Українська електронна бібліотека
- <http://lib-gw.univ.kiev.ua/> – бібліотека ім. Максимовича КНУ ім. Т. Шевченка
- <http://litopys.kiev.ua/> – Літописи, історія, культура
- <http://www.cossackdom.com/> – Козацтво XV–XXI ст.
- <http://izbornyk.org.ua/> – Ізборник: Історія України IX–XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації
- <http://www.filosof.com.ua/> – Інститут філософії ім. Г. Сковороди
- <http://www.history.org.ua/> – Інститут історії України НАН України
- <http://www.holodomor33.org.ua/> – Голодомор 1932–1933 років
- <http://www.info-library.com.ua/> – Електронна бібліотека підручників